

НАРЫН РЕГИОНУНДАГЫ ОРТО ПРОФЕССИОНАЛДЫК ОКУУ ЖАЙЛАРЫНЫН АЗЫРКЫ АБАЛЫ ЖАНА КЕЛЕЧЕГИ

КАЛДЫБАЕВ С.К

Нарын облусунун эртеңки келечеги билим берүү системасын өнүктүрүү, жаш муундарды экономикалык-социалдык жаңы кырдаалга шайкеш тарбиялоо маселелери түздөн түз байланышкан. Анткени республикабыздын борборунан таалим-тарбия алган адистер көпчүлүк учурда облустун өнүгүүсүнө салым кошуу максатында келип иштеп беришпейт. Облустун мамлекеттик жана социалдык структураларында эмгектенген адистердин басымдуу көпчүлүгү жергиликтүү жогорку жана орто профессионалдык окуу жайларын аяктаганын статистикалык маалымат тастыктап турат. Демек, облустун мекемелерин профессионал адистер менен камсыз кылууда окуу жайларынын ролу жогору экендигин баамдоого болот.

Андыктан облустун билим берүү системасын өнүктүрүү, аны дүйнөлүк билим берүү системасы менен айкалыштыруу, эл аралык масштабда талкууланып жана кабыл алынып жаткан жаңыланууларды облусубуздун билим берүү жаатында кеңири пайдалануу азыркы күндүн актуалдуу маселелерине айланып олтурат.

Биздин бул докладыбызда козгой турган маселебиз – бул Нарын облусундагы орто профессионалдык окуу жайларындагы окуу-тарбиялык процесстин жана сапаттуу билим берүүдөгү азыркы абалы жана келечекте жүзөгө ашыруучу алардын иш аракеттери тууралуу болмокчу. Анткени орто профессионалдык окуу жайларынын бүтүрүүчүлөрүнүн облустун ишканаларында иштөөгө толук мүмкүнчүлүктөрү бар.

Облуста бүгүн төрт орто профессионалдык окуу жайлары аракеттенишет. Алардын билим берүү жаатындагы азыркы абалы жана келечеги тууралуу маалыматтарды талдоодо төмөнкүдөй мүнөздөмөлөргө токтолгонубуз туура болмокчу:

1. Орто профессионалдык окуу жайлары тууралуу жалпы маалымат.
2. Окуу процессинин уюштурулушунун өзгөчөлүктөрү (методика, окуучулардын өз алдынча билим алуулары).
3. Мугалимдердин профессионалдык деңгээли, квалификациясын жогорулатуусу.
4. Окуу материалдык базасы, студенттердин практикасын уюштуруусу.
5. Бүтүрүүчүлөрдүн жумуш менен камсыз болуусу, окуусун андан ары улантуу мүмкүнчүлүктөрү.

Ушул мүнөздөмөлөргө кеңири токтоло кетели.

1. Нарын облусунун орто профессионалдык окуу жайлары тууралуу маалымат төмөндөгү таблицанда берилген

Аталышы	Түзүлгөн жылы	Мугалимдердин саны					Окуучулардын саны	
		ЖАЛПЫ	ЖОГ. КАТ	1-КАТ	2-КАТ	ЖОК	БЮДЖЕТ	КОНТР
Нарын педагогикалык окуу жайы	1939-ж	38	17	9	12	0	182	247
Нарын медициналык колледжи	1945-ж	26	13	5	3	5	389	48
Нарын агрардык-	2009-ж	24	14	4	1	5	100	271

экономикалык колледжи								
Нарын юридикалык колледжи	2007-ж	22	12	5	3	2	0	157
Бардыгы:		110	56	23	19	12	671	723

Таблицада көрүнүп тургандай, орто профессионалдык окуу жайларында 110 мугалим эмгектенип, анын ичинен 56 мугалими (51%) жогорку категориядагы мугалимдер. Бул окуу жайларда билим алып жаткан окуучулардын ичинен (бардыгы 1394 окуучу) 671 и бюджеттик формада окушат. Бул көрсөткүч, мамлекет тарабынан орто профессионалдык окуу жайларына болгон колдоо деп эсептөөгө болот.

2. Дээрлик бардык орто окуу жайларында окутуу процесси традициялык мүнөзгө ээ. Өзгөчө баса белгилей кетүүчү нерсе, мугалимдер өтүлгөн окуу материалын окуучулардан кайталап айтып берүүсүн, же окуу материалынын чегинде гана окуучулардын практикалык көнүгүүлөрдү аткаруусун талап кылат. Мындай абал көбүнчө коомдук-гуманитардык, табигый предметтердин мугалимдеринин сабактарын талдоодо байкалды. Бирок, Нарын медициналык колледжинде медициналык (анатомия, фармакология, терапия, хирургия ж.б.) предметтеринин окулушу кескин айырмалана тургандыгын байкоого болот. Бул предметтерди өздөштүрүүдө теориялык билимдерди практикада колдонулушуна өзгөчө көңүл бурулат. Азыркы талапка ылайык жабдылган лабораторияларда, тренажердук кабинеттерде окуучулар подгруппаларга бөлүнүшүп (8 же 12 окуучудан турган бир подгруппа) 6 сааттык практикалык иштерде медициналык процедураларды жасоого үйрөнүшөт. Ушул сыяктуу жаңы ыкмалардын кай бир, кай бир элементтери Нарын педагогикалык колледжинде дагы практикаланып жаткандыгы белгилүү болду. Окуу жайына шаардык мектептин башталгыч классынын мугалими окуучулары менен кошо чакырылып, ал мугалим кадимки сабагын өтөт. Бул сабакка колледждин окуучулары жана мугалимдери катышышат. Сабак бүткөндөн кийин толук уюштурулуп, колледждин окуучулары тарабынан ой-пикирлер айтылат. Бул ыкма колледждин окуучуларынын мугалимдик кесипке болгон даярдыгын, кызыгуусун арттырат. Сабакка катышып, өз ойлорун айткан окуучулардын педагогикалык практика учурунда жакшы ийгиликтерге жетишкендиктери тууралуу колледждин директору К.Султаналиев баса белилеп өттү.

3. Мугалимдердин кесиптик билимдерин жогорулатуу маселеси абдан курч абалда экендигин белгилей кетүү керек. Бардык орто профессионалдык окуу жайларынын ичинен 27 гана мугалим (24%) акыркы үч жылда кесиптик билимдерин жогорулатуу курстарынан өтүп келишкен. Бул маселе боюнча окуу жайларынын жетекчилери менен аңгемелешүүдө максаттуу түрдөгү пландаштырылган системанын жоктугу белгилүү болду. Нарын медициналык колледжинде жана Нарын педагогикалык колледжинде мугалимдердин кесиптик билимдерин жогорулатуунун айрым бир элементтери ишке ашырылат. Медициналык колледждин мугалимдери Бишкектеги медициналык адистердин билимдерин жогорулатуу жана кайра даярдоо институтунан, педагогикалык колледждин мугалимдери И.Арабаев атындагы мамлекеттик университетинин курстан өтүп турушат. Ал эми агрардык-экономикалык колледждин мугалимдери Нарын мамлекеттик университетинин алдындагы мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу борборунан курстан өтүшөт. Нарын юридикалык колледжи түзүлгөндөн бери бир дагы мугалим кесиптик билимин жогорулаткан эмес.

4. Окуу материалдык база бардык орто окуу жайларында жетишерлик деңгээлде десек болот. Окуу процессине ылайыкталган лабораториялар, методикалык кабинеттер жетиштүү деңгээлде жабдылган. Бардык окуу жайларынын компьютердик класстары бар. Класстар информатика сабагын өтүүдө тиешелүү кызматын аткара алат. Бирок жаңы муундагы компьютерлер менен толуктап туруу маселеси ачык бойдон. Компьютердик класстар интернет түйүнүнө кошулган эмес.

Окуу жайларынын окуучулары өз багыттарына жараша педагогикалык жана өндүрүштүк практикадан өтүп турушат. Нарын медициналык колледжи Нарын облустук бириктирилген ооруканасы, райондук ооруканалар менен келишим түзгөн. Педагогикалык колледждин окуучулары Нарын шаарынын мектептеринен, агрардык-экономикалык колледждин окуучулары Нарын райондук соцфонддон, облустук телекомдон, Нарын финансылык инспекциясынан практикадан өтүшөт. Нарын юридикалык колледжинин окуучулары облустук ички иштер башкармалыгынан, шаардык жана райондук прокуратурадан, соттордон практикадан өтүшөт.

5. Окуу жайынын бүтүрүүчүлөрүнүн жумуш менен камсыз болушу, алардын жогорку окуу жайларына өтүп, окууларын улантышы бул окуу жайларынын престиждүү экендигинен кабар берет. Бүтүрүүчүлөрдүн орто эсеп менен 40% ке жакыны жумуш менен камсыз болушуп, 20% ке жакыны окууларын жогорку окуу жайларында улантышат. Кай бир окуу жайларын мындай көрсөткүч жогору. Маселен, Нарын медициналык колледжинин 70% ке жакыны жылына облустук жана райондук ооруканаларда жана ар кандай медициналык мекемелерде ишке орношуша, Нарын юридикалык колледжинин бүтүрүүчүлөрүнүн дээрлик көпчүлүгү (75% ке жакыны) Кыргыз мамлекеттик юридикалык академиясында, Ж.Баласагын атындагы Кыргыз улуттук университетинде окууларын улантышат.

6. 2009-2010-окуу жылынан тартып орто профессионалдык окуу жайларынын ишмердүүлүктөрүн арттыруу жагдайына министрлик тарабынан өзгөчө көңүл бурула баштады. 2009-жылдын сентябрь айында министрлик тарабынан республикалык деңгээлде семинар уюштурулуп, окуу-тарбия процессин жакшыртуу багытында актуалдуу маселелер көтөрүлдү. Орто окуу жайларында окутуунун жаңы технологиясын пайдалануу профессионалдык билим берүүнүн негиздүү шарттарынын бири экендиги белгиленип, окутуунун модулдук-рейтингдик системасына өтүү боюнча сунуштар берилди.

Бул сунуштарды жүзөгө ашыруу багытында Нарын регионунун орто профессионалдык окуу жайлары тиешелүү уюштуруучулук иш чараларды көрүүдө. Нарын медициналык колледжинде окуучулардын билим сапатын баалоо боюнча эксперт аттуу кызмат уюштурулуп (Турдуналиева Р.С.), колледждин окуучуларынын билим сапатына көзөмөл кылуу иштери жолго коюла баштады. Эксперт тарабынан окуучулардын билимин текшерүүгө карата тесттик тапшырмалар, контролдук иштер жана оозеки сурамжылоого карата тапшырмалар түзүлүп, окуу процессинде окуучулардын билимдери текшерилет. Жыйынтыгы талданып, колледждин педагогикалык советинде жарыяланат. Мында ар бир окуучунун жетишкендиктери менен катар кемчиликтер, аларды жоюу боюнча мугалим эмнелерге көңүл буруусу керектиги тууралуу сунуштар айтылат. Бул тажрыйба педагогикалык колледждин жетекчилиги тарабынан дагы колдоого алынды. Окуучулардын билимдерине көзөмөл (мониторинг) кылуу келечекте жакшы натыйжа бере тургандыгы шексиз.

Мындан тышкары, орто профессионалдык окуу жайларынын жетекчилиги, коллективи окутуунун жаңы, интерактивдүү методдорун үйрөнүүгө ынтызар экендиги маалым болду. Мындай методдорду үйрөнүү жана колдонуу окуучуларга сапаттуу билим берүүгө эффективдүү жардам бере аларын мугалимдер түшүнө башташты. Жакында Нарын медициналык колледжинин жана Нарын педагогикалык колледжинин мугалимдери Нарын мамлекеттик университетинин алдындагы профессионалдык өнүгүү борборунан (директору Шерматова И.К.) интерактивдүү метод боюнча курстан өтүштү. Мындан тышкары, окуучулардын өз алдынча билим алуусу, өз алдынча иштерди аткаруусу дагы мугалимдерди түйшөлтүп турган чагы, анткени окуучулардын өтүлгөн теманы кайталап айтып берүүсү жетишсиз. Окуучу өздөштүргөн материалын практикада колдоно алууга багытталган өз алдынча иштер берилиши керек. Ан үчүн мугалим өз алдынча тапшырмаларды кандайча даярдоосу керек, мына ушул маселе дагы абдан актуалдуу экендигин турмуш көрсөтүп турат. Ошол себептен орто профессионалдык окуу жайларынын мугалимдери ушул багытта дагы билимдерин өркүндөтүүсү керек экендиги анык. Бул багытта Нарын мамлекеттик университетинин алдындагы профессионалдык өнүгүү борборунда бир кыйла алгылыктуу тажрыйбалар топтолгон.